

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN MIETINTÖ 24/2005 vp

Hallituksen esitys väylämaksulaiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 11 päivänä lokakuuta 2005 lähettänyt liikenne- ja viestintävaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen väylämaksulaiksi (HE 150/2005 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 44/2005 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylijohtaja Harri Cavén, hallitusneuvos Aila Salminen ja neuvotteleva virkamies Tuomo Suvanto, liikenne- ja viestintäministeriö
- kaupallinen neuvos Ritva Haukijärvi, ulkoasiainministeriö
- johtava lakimies Hannu Makkonen, meriturvallisuusjohtaja Paavo Wihuri, toimistopäällikkö Pertti Haatainen, toimistoinsinööri Matti Saario ja merenkulun ylitarkastaja Jorma Kämäräinen, Merenkululaitos
- tulliyli tarkastaja Saija Taipale, Tullihallitus
- operatiivinen johtaja Jari Talja, Alfons Häkans
- liiketoimintajohtaja Svante Eriksson, John Nurminen Oy

- johtaja Eero Hemming, Kemira GrowHow Oy
- toimitusjohtaja Jari Ahjoharju, Linda Line Express
- johtaja Erkki Kotiranta, Neste Oil Oy
- logistiikkajohtaja Pekka Kangas, Rautaruuki Oy
- johtava asiantuntija Raimo Mansukoski, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- toiminnanjohtaja Leif Wikström, Suomen Konepäällystöliitto
- hallituksen puheenjohtaja Rolf Sandberg ja merikapteeni Tapani Voionmaa, Suomen Laivameklariliitto
- varatoiminnanjohtaja Antti Palola, Suomen Laivanpäällystöliitto
- liittosihteeri Pekka Teräväinen, Suomen Merimies-Unioni ry
- toimitusjohtaja Matti Aura, Suomen Satamaliitto
- toimitusjohtaja Hans Ahlström, Ahvenanmaan varustamoyhdistys
- toimitusjohtaja Olof Widén, Rahtialusyhdistys
- toimitusjohtaja Jouko Santala, Satamaoperaattorit
- toimitusjohtaja Mika Nykänen, Suomen Varustamoyhdistys.

HALLITUKSEN ESITYS

Väylämaksulailla uudistetaan säännöksiä, jotka koskevat aluksesta suoritettavan väylämaksun määräytymistä. Lisäksi väylämaksulaki saataan vastaamaan verolaille asetettavia vaatimuksia. Aluksen jääluokan määräytymistä koskevat säännökset poistetaan väylämaksulaista ja siirretään alusten jääluokista ja jäänmurtaja-avustuksesta annettavaan lakiin. Väylämaksu määräytyy pääsääntöisesti aluksen jääluokkaan perustuvan yksikköhinnan sekä aluksen nettovetoisuuden perusteella. Maksu määräytyy samojen perusteiden mukaisesti sekä koti- että ulkomaanliikenteessä oleville aluksille. Lain soveltamisalan

ulkopuolelle jäävät suurnopeusaluksia lukuun ottamatta nettovetoisuudeltaan alle 300 olevat alukset. Laissa säädetään lisäksi muun muassa maksuvapautuksista ja alennetusta väylämaksusta, ja laki sisältää useita maksun kantamiseen, määräämiseen ja oikeussuojakeinoihin liittyviä säännöksiä, jotka vastaavat muualla verolainsäädännössä olevia säännöksiä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2006 samanaikaisesti alusten jääluokkia ja jäänmurtaja-avustusta koskevan lain kanssa. Kyseessä on ns. budjettilaki.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että nyt kyseessä oleva hallituksen esitys liittyy hallituksen esitykseen HE 149/2005 vp laiksi alusten jääluokista ja jäänmurtaja-avustuksesta, jossa säädetään väylämaksujen perustana olevista jääluokista.

Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksen mukaan väylämaksu määräytyy samojen perusteiden mukaisesti sekä kotimaan- että ulkomaanliikenteessä oleville aluksille. Kotimaanliikenteen vuosimaksun poistuessa myös mahdollisuus puolittaa ulkomaanliikenteen kertamaksu poistuu. Euroopan yhteisön komissio onkin edellyttänyt, että aluksilta peritään samansuuruiset maksut sekä kotimaanliikenteessä että ulkomaanliikenteessä. Valiokunta pitää myös tästä syystä hyvänä nyt ehdotettua järjestelmää, joka kohtelee tasa-arvoisesti kotimaan- ja ulkomaanliikennettä.

Valiokunta kiinnittää huomiota hallituksen esityksessä esitettyihin epäselvyyksiin jääluokissa, joiden johdosta viranomaiset ovat ryhtyneet väylämaksujen jälkimaksatukseen. Jälkiperintäpyyntöjä on lähetetty vuodesta 2002 lähtien 21 marraskuuta 2005 mennessä yhteensä 291, joista 116 aluksen jälkimaksatukset on kohtuullistettu (yhteensä noin 62,836 miljoonaa euroa), 27 aluksen jälkimaksatusten kohtuullistamishakemuksiin on annettu kielteinen päätös (yhteensä noin 2,250 miljoonaa euroa), noin 100 aluksen jälkiperintätoimet on lisäselvitysten jälkeen peruttu, joista yksistään 7 aluksen osalta kysymys on 15 466 000 eurosta, ja 55 aluksen jälkiperintäkysymys on ratkaisematta. Ratkaisemattomista suuri osa on joutunut jälkiperintätoimenpiteiden kohteeksi vasta tänä vuonna, eikä näistä kaikista ole Merenkululaitoksen mukaan vielä saapunut kohtuullistamishakemuksia. Näiden avoimina olevien tapausten osalta loppusummaa ei vielä voida arvioida. Nykyisen lain mukainen tilanne, joka on johtanut näihin jälkimaksatuksiin, ei ole tyydyttävä etenkin merenkulun ja sitä koskevan hallinnon kannalta eikä myöskään valtiontalouden kannalta. On kuitenkin asianmukaista, että viranomaiset ovat pyrkineet selvittämään näitä epäselvyyksiä. Valiokunta pitääkin hyvänä, että nyt esitetyllä lailla pyritään sää-

telemään väylämaksua niin tarkasti, että vastaavanlaista tilannetta ei enää pääse syntymään.

Valiokunnan huomiota on asiantuntijakuulemisessa kiinnitetty väylämaksujen ylikatteellisuuteen. Väylämaksujen kustannusvastaavuus onkin jo vuosia ollut yli 100 prosenttia. Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että kilpailukykyistä tulee tehostaa toimintoja ja alentaa väylämaksukustannuksia ja että liikenteen kasvun tulee myös vaikuttaa maksuja alentavasti. Valiokunta kantaa huolta merenkulun kilpailukykyistä ja katsoo, että väylämaksuja tulee periä vain kustannusten kattamiseen.

Aluskohtaiset väylämaksut kerätään 10 §:n mukaan kalenterivuosittain. Valiokunnan huomiota on tässä yhteydessä kiinnitetty siihen, että aluskohtaisesti liukuvalla järjestelmällä olisi etuja mm. sen johdosta, että varustamojen olisi kannattavampaa loppuvuodesta ottaa uusia aluksia käyttöön uusille reiteille, kun tätä nykyä niiden joko ei kannata ottaa uusia aluksia käyttöön loppuvuonna tai kannattaa toteuttaa kuljetukset siihen huomattavasti soveltuvilla aluksilla, joista jo on maksettu kyseisen kalenterivuoden väylämaksut. Valiokunta katsoo, että valtioneuvoston tulisi selvittää mahdollisuuksia tulevaisuudessa siirtyä liukuvaan seuranta-aikaan alusten väylämaksujen maksatuksessa.

Valiokunta toteaa, että nyt toteutettava aluksen jääluokista ja jäänmurtaja-avustuksesta annettavan lain ja tämän lain käsittävä uudistus luo varustamoille paremmat mahdollisuudet investoida paremman jääluokan aluksiin. Tällä on myös myönteisiä ympäristövaikutuksia Suomen aluevesien ja Itämeren merenkululle.

Yksityiskohtaiset perustelut

1 §. Lain soveltamisala. Liikenne- ja viestintäministeriö on kiinnittänyt valiokunnan huomiota siihen, että väylämaksulakiehdotuksen katsotaan vaikuttavan erittäin negatiivisesti koko kotimaisen risteilyliikenteen ja matkustaja-alusliikenteen tulevaisuuteen. Kotimaisten rannikko-kaupunkien välillä liikennöivien nettovetoisuudeltaan yli 300 olevien matkustaja-alusten väylämaksut nousisivat erittäin merkittävästi. Jos

lakia ei sovelleta myöskään lastialukseen, jonka nettovetoisuus on alle 600, kaikkiaan 63 lastialusta saavat vapautuksen väylämaksusta. Tämä merkitsee 554 244 euron tulonmenetystä, joka on siirrettävä muiden alusten maksettavaksi.

Valiokunta ei pidä esityksen mukaista soveltamisalaa tältä osin onnistuneena ja ehdottaa pykälän 2 momenttia muutettavaksi siten, että lakia ei sovelleta alukseen, joka saapuu Suomeen ja lähtee Suomesta Saimaan kanavan kautta poikkeamatta Suomen rannikon satamaan, eikä alukseen, jonka nettovetoisuus on alle 300 ja joka on 2 §:n 3 kohdassa määritelty risteilyalus tai 2 §:n 4 kohdassa määritelty lastialus, eikä alukseen, jonka nettovetoisuus on alle 600 ja joka on 2 §:n 1 kohdassa määritelty matkustaja-alus. Valiokunta on tehnyt vastaavat muutokset momentin muotoiluun.

2 §. Määritelmät. Valiokunta ehdottaa pykälän 2 kohtaa muutettavaksi Merenkululaitoksen ehdottamalla tavalla, jotta olisi aivan selvää, että myös DSC-alukset (Dynamically Supported Craft) kuuluvat määritelmän piiriin. Merenkululaitos on ilmoittanut Tullille, mitkä alukset kuuluvat määritelmän piiriin.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta ehdottaa 3 kohtaa muutettavaksi siten, että se ei perustu alusta koskeviin aineellisiin oikeussääntöihin.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta ehdottaa 9 kohtaa poistettavaksi.

Valiokunta on tehnyt vastaavat muutokset pykälään muotoiluun.

4 §. Maksuvelvollinen. Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että tarkoituksena on, että laivanisäntä ja Suomessa asuva laivanisännän edustaja ovat solidaarisesti vastuussa maksun maksamisesta. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta ehdottaa, että sekä laivanisäntä ja tämän Suomessa oleva edustaja ovat kummatkin yhteisvastuullisesti verovelvollisia. Valiokunta on tehnyt vastaavan muutoksen pykälän muotoiluun.

6 §. Väylämaksun yksikköhinta. Asiantuntijakuulemisessa valiokunnan huomiota on kiinni-

tetty siihen, että irtolastiproomujen maksut nousevat merkittävästi (nettovetoisuudeltaan noin 3 000 olevalta alukselta 89 000 eurosta 225 000 euroon ja nettovetoisuudeltaan n. 600 olevalta alukselta 16 000 eurosta 43 000 euroon vuositasolla). Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että maksujen alentamiseksi lakiehdotuksen 6 §:n 2 momentti muutetaan siten, että koneettomasta aluksesta perittäisiin puolet alimpien jääluokkien maksusta, kuten nykyisenkin lain mukaan tehdään. Valiokunta on tehnyt vastaavan muutoksen momentin muotoiluun.

12 §. Alennettu väylämaksu muilla perusteilla. Tulli on esittänyt, että 3 momenttia tulisi selvittää, jotta alennus koskisi vain vientitransitoa. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa säännöstä koskemaan suomalaisesta satamasta viennin kauttakulkuvaraa hakevan lastialuksen väylämaksua, kun aluksen koko lasti on kauttakulku-lastia. Valiokunta on tehnyt vastaavan muutoksen momentin muotoiluun.

16 §. Arviomaksatus. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta ehdottaa säännöstä täydennettäväksi viranomaisen velvollisuudella kehottaa maksuvelvollista ensin määräjassa arviomaksatuksen uhalla antamaan maksuilmoitus. Valiokunta on tehnyt vastaavat muutokset pykälän muotoiluihin.

18 §. Virhemaksu. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta ehdottaa pykälän 2 momenttia selkeytettäväksi siten, että virhemaksun suuruutta arvioitaessa otetaan huomioon moitittavuus, toistuvuus ja siihen rinnastettavat seikat. Valiokunta on tehnyt vastaavan muutoksen momentin muotoiluun.

20 §. Jälkimaksatus. Hallituksen esitykseen ei sisälly liikenne- ja viestintäministeriön asettaman työryhmän ehdottamaa 3 momenttia, joka koski laivanisännän edustajan vastuuta jälkimaksatuksessa. Niissä tapauksissa, joissa laivanisännän edustaja on hyvässä uskossa eli hän ei tiennyt eikä hänen olisi pitänytäkään tietää, että

maksun määräämistä varten annettu ilmoitus, asiakirja tai muu tieto on puutteellinen, erehdyttävä tai väärä, hänen solidaarinen vastuunsa muodostuu valiokunnan näkemyksen mukaan liian raskaaksi. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että laivanisännän vastuu rajataan kahdeksaksitoista kuukaudeksi.

23 §. Maksun huojentaminen ja maksunlykkäys. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentista sanontoja "erityisistä syistä" ja "määräämillään ehdoilla" poistettaviksi.

Tämän lisäksi valiokunta ehdottaa 2 momenttia muutettavaksi siten, että siitä poistetaan sanonta "tai siihen on erityisiä syitä" ja että siihen lisätään vakuuden asettaminen ehdoksi, jolla Tullihallitus voi myöntää lykkäystä väylämaksun suorittamiseen. Momenttiin ehdotetaan myös säännöstä vakuuden korosta ja tapauksista, jolloin lykkäys voidaan myöntää vakuutta asettamatta.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että 2 momentissa erityisen painavista kohtuusyistä voidaan kuitenkin myöntää lykkäystä korkoa vaatimatta. Valiokunta toteaa, että yritysten osalta tällaisia erityisen painavia kohtuusyitä lykkäyskoron perimättä jättämiselle voivat olla konkurssin tai velkasaneerauksen välttäminen (esimerkiksi suuri verovelka, josta verovelvollisen katsotaan kuitenkin selviävän lykkäyspäätöksessä tarkoitettussa maksuajassa, jos korko jätetään perimättä) taikka tilanne, jossa verotuskohtelu on ollut epäselvä viranomaisista johtuvista syistä, esimerkiksi verotuskäytännön muuttumisen tai puutteellisten ohjeiden vuoksi.

Valiokunta on tehnyt vastaavat muutokset pykälän muotoiluihin.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

Väylämaksulaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain soveltamisala

(1 mom. kuten HE)

Tätä lakia ei sovelleta alukseen:

(1 ja 2 kohta kuten HE)

3) joka saapuu Suomeen ja lähtee Suomesta Saimaan kanavan kautta poikkeamatta Suomen rannikon satamaan; *(poist.)*

4) jonka nettovetoisuus on alle 300 ja joka on 2 §:n 3 kohdassa määritelty *risteilyalus* tai 2 §:n 4 kohdassa määritelty *lastialus*; tai

5) jonka nettovetoisuus on alle 600 ja joka on 2 §:n 1 kohdassa määritelty *matkustaja-alus*. *(Uusi)*

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

(1 kohta kuten HE)

2) *suurnopeusaluksella* ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 11/1981) liitteen X luvussa tarkoitettua suurnopeusalusta;

3) *risteilyaluksella* alusta, joka voi kuljettaa yli 12 matkustajaa, joka harjoittaa risteilyliikennettä ja joka ei Suomessa käydessään ota tai jätä lastia lukuun ottamatta aluksen omia tarpeita varten tarvittavaa polttoainetta tai muonaa; risteilyliikenteellä tarkoitetaan merimatkoja, joissa alus, joka ei ole säännöllisessä linjaliikenteessä, käy samalla matkalla Suomessa olevan sata-

man lisäksi vähintään kahdessa ulkomaisessa satamassa; *(poist.)*;

(4—8 kohta kuten HE)

9) *(poist.)*

9 (kuten HE:n 10 kohta).

3 §

(Kuten HE)

4 §

Maksuvelvollinen

Laivanisäntä ja tulliviranomaisen hyväksymä Suomessa asuva laivanisännän edustaja ovat yhteisvastuullisesti velvollisia maksamaan väylämaksun. Ulkomaille sijoittuneella laivanisännällä tulee olla tulliviranomaisen hyväksymä Suomessa asuva edustaja.

2 luku

Väylämaksun perusteet

5 §

(Kuten HE)

6 §

Väylämaksun yksikköhinta

(1 mom. kuten HE)

Risteilyaluksen yksikköhinta on 1,060 euroa, suurnopeusaluksen yksikköhinta on 6,404 euroa ja sellaisen aluksen, jolla ei ole omaa kuljetuskoneistoa, yksikköhinta on 3,559 euroa.

7—9 §

(Kuten HE)

<p style="text-align: center;">3 luku</p> <p>Maksuvapautus ja alennettu väylämaksu</p> <p style="text-align: center;">10 ja 11 § (Kuten HE)</p> <p style="text-align: center;">12 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Alennettu väylämaksu muilla perusteilla</i></p> <p style="text-align: center;">(1 ja 2 mom. kuten HE)</p> <p><i>Suomalaisesta satamasta viennin kauttakul- kutavaraa hakevan lastialuksen väylämaksu suoritetaan 50 prosentilla alennettuna (poist.), jos aluksen koko lasti on kauttakulkulastia.</i></p> <p style="text-align: center;">4 luku</p> <p>Väylämaksun ilmoitusvelvollisuus, määrää- minen ja kantaminen</p> <p style="text-align: center;">13—15 § (Kuten HE)</p> <p style="text-align: center;">16 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Arviomaksatus</i></p> <p><i>Jos maksuvelvollinen ei ole antanut 13 §:ssä tarkoitettua maksuilmoitusta tai ilmoitus on puutteellinen, tulliviranomaisen on kehotettava maksuvelvollista määrääjässä arviomaksatuk- sen uhalla antamaan väylämaksuilmoitusta tai täydentämään puutteellista ilmoitusta.</i></p> <p><i>Jos maksuilmoitusta ei kehotuksesta huoli- matta ole annettu tai väylämaksua ei voida pe- riä täydennetyнкään ilmoituksen perusteella, maksatus on toimitettava arvion mukaan. Mak- supäätöksessä on tällöin mainittava arvion pe- rusteet. (Uusi)</i></p> <p style="text-align: center;">(3 mom. kuten HE:n 2 mom.)</p> <p style="text-align: center;">17 § (Kuten HE)</p>	<p style="text-align: center;">18 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Virhemaksu</i></p> <p style="text-align: center;">(1 mom. kuten HE)</p> <p>Virhemaksun suuruutta määrättäessä otetaan huomioon menettelyn moitittavuus, toistuvuus ja muut näihin rinnastettavat seikat.</p> <p style="text-align: center;">5 luku</p> <p>Maksunoikaisu maksunsaajan hyväksi ja jälkimaksatus</p> <p style="text-align: center;">19 § (Kuten HE)</p> <p style="text-align: center;">20 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Jälkimaksatus</i></p> <p style="text-align: center;">(1 ja 2 mom. kuten HE)</p> <p><i>Jos tulliviranomaisen hyväksymä Suomessa asuva laivanisännän edustaja ei tiennyt eikä hänen olisi pitänytkään tietää, että maksun määräämistä varten annettu ilmoitus, asiakirja tai muu tieto on puutteellinen, erehdyttävä tai väärä, jälkimaksatus tällaisen laivanisännän edustajan osalta on toimitettava kahdeksantoista kuukauden kuluessa saatavan syntymisestä. (Uusi)</i></p> <p style="text-align: center;">21 § (Kuten HE)</p> <p style="text-align: center;">6 luku</p> <p>Oikeussuojakeinot</p> <p style="text-align: center;">22 § (Kuten HE)</p> <p style="text-align: center;">23 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Maksun huojentaminen ja maksunlykkäys</i></p> <p>Jos väylämaksun periminen täysimääräisenä olisi olosuhteet huomioon ottaen ilmeisen koh-</p>
---	---

tuutonta (*poist.*), Tullihallitus voi hakemuksesta (*poist.*) alentaa suoritettua tai suoritettavaa väylämaksua, maksunlisäystä, viivekorkoa tai lykkäyksen vuoksi suoritettavaa korkoa tai poistaa sen kokonaan.

Jos väylämaksun periminen täysimääräisenä olisi olosuhteet huomioon ottaen ilmeisen kohtuutonta (*poist.*), Tullihallitus voi hakemuksesta myöntää väylämaksun suorittamiseen lykkäystä. *Lykkäys myönnetään ehdolla, että lykätyn määrän suorittamisesta annetaan lykättyä määrää vastaava vakuus. Lykkäys voidaan kuitenkin myöntää vakuutta vaatimatta maksettavan määrän vähäisyyden tai lykkäysajan lyhyiden vuoksi. Väylämaksulle, jonka maksamiselle on myönnetty lykkäystä, peritään lykkäysajalta korkoa, joka on määrältään kutakin kalenterivuotta*

edeltävän puolivuotiskauden korkolain (633/1982) 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisätynä seitsemällä prosenttiyksiköllä, yhteensä kuitenkin vähintään kolme euroa. Erityisen painavista kohtuusyistä lykkäys voidaan kuitenkin myöntää ilman korkoa.

24—28 §
(Kuten HE)

7 luku

Erinäiset säännökset

29—36 §
(Kuten HE)

Helsingissä 25 päivänä marraskuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Markku Laukkanen /kesk	Reijo Paajanen /kok
vpj.	Matti Kangas /vas	Erkki Pulliainen /vihr
jäs.	Mikko Alatalo /kesk	Arto Seppälä /sd
	Leena Harkimo /kok	Timo Seppälä /kok
	Saara Karhu /sd	Lasse Virén /kok
	Inkeri Kerola /kesk	Raimo Vistbacka /ps
	Risto Kuisma /sd	vjäs. Lyly Rajala /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker.